

Proloog

De fietser reed met zijn rug voorover gebogen over het stuur voorbij het oude fabriekscomplex. Er stond een harde wind en hij had al zijn kracht nodig om de pedalen in te drukken. Geconcentreerd op het voortbewegen van zijn fiets, had hij geen aandacht voor de oude panden die zowel links als rechts van hem stonden. Niet dat dit ongewoon was, niemand van de lokale bevolking wilde naar deze gebouwen kijken. Ze waren al jaren het symbool voor verval, verdriet en vervlogen voorspoed. Voorspoed die sinds jaren verdwenen was uit deze Twentse middelgrote stad.

Na nog een paar flinke trappen op de pedalen sloeg de fietser af naar links. Snel weg uit de straat waar de ramen van de nutteloze gebouwen als koude ogen zijn inspanningen gadesloegen. Troosteloos drupte uit de kapotte goten het hemelwater langs de groen geworden gevels naar beneden. Hier en daar kraakte een losgeraakte afvoerpijp op het dak. Jarenlang hadden ze grote hoeveelheden hete stoom vermengd met deeltjes ijzer de wijk in geblazen. Toen nog waren de buurtbewoners gewend geweest aan het stof en de rookpluimen. Was die buiten opgehangen was, werd bedekt onder dit fijne laagje rode stof. Men was het gewend. Men leefde van de fabriek, sliep en droomde met de fabriek.

Het was nooit stil in de wijk, altijd was er het geluid van die machtige reus. De machtige staalgieterij waar altijd de ovens brandden. De fabriek waar het hete ijzer omgevormd werd tot bruikbare onderdelen, met de voorberekingshallen waar mannen met eeltige handen de mallen maakten voor de gietsels. Het spoortje dat onafgebroken het ruwe materiaal voor het gietproces naar de losplaatsen bracht. In een monotoon ritme reden kleine vrachtwagens de wijk in en uit met houten bakken vol ijzeren afsluiters en andere onderdelen die in die tijd nog niet van kunststof gemaakt werden.

Maar nu was het stil. Het was al jaren stil in de wijk. En niemand sprak erover. Het kadaver van de oude fabriek was alleen nog maar in staat te wachten op wat zou komen.

De introductie

Het scharnier van de keukendeur kraakte hinderlijk toen Nan Korteweg de onderste helft van de staldeur sloot. De bovenste helft zette ze op de haak. Buiten hulde ochtenddauw de tuin in een mysterieuze nevel. Op dit moment had Nan hier helemaal geen oog voor. De hond die zichzelf aan het uitlaten was, bleef spoorloos.

Gehaast keek ze op haar horloge. Nog tien minuten, dan moest ze in de auto zitten. Ze had de drie O's die morgen al vele malen gemaand op te schieten en nu was de hond zoek. Hij was vast achter een konijn aan dat die morgen argeloos de tuin in was gehuppeld.

Ze hoorde voetstappen op het tuinpad. De onderste helft van de staldeur ging krakend open en Martha stapte de keuken binnen.

'Oh Martha, ik ben blij dat je er bent.' Nan slaakte een zucht van verlichting. 'De hond is ergens buiten en de jongens zijn nog niet verschenen voor het ontbijt.'

Meer hoefde ze niet uit te leggen.

Het gladde rimpelloze boerengezicht van Martha vertoonde geen emotie. *'Dat kump wa good. Goa mer vort.'*

Vier jaren nu al werkte de stoïcijnse Tukker voor haar. Alsof een engel was neergedaald en het verlies van Pieter was gecompenseerd in de vorm van deze aardse vrouw. Met beide benen op de grond had ze ervoor gezorgd dat het leven van Nan door kon gaan. Maaltijden werden op tijd geserveerd, de kinderen verzorgd. Ze had Nan door de zwartste periode in haar leven gesleurd.

Nan rende naar boven naar haar slaapkamer en keek in de spiegel. Beige mantelpakje, witte blouse, nylon kousen, pumps. Een per-

fect conservatieve outfit voor een vergadering met het bouwteam. Ze stak haar blonde haren vast met een benen kam en bracht een beetje lippenstift aan. Meer tijd had ze niet.

Toen ze de Volvo Station achteruit de garage uitreed, zag ze de hond een enorm gat graven bij de ligusterhaag. Ze trapte hard op de rem. Een tennisbal die los onder haar zitting lag, schoot onder het gaspedaal. Geïrriteerd stapte ze uit en smet de tennisbal richting de hond.

‘Binkie, laat dat!’

Pieter had haar geleerd korte opdrachten te geven, maar het haalde niets uit. De hond groef onverstoorbaar verder. Nou ja, Martha zou het wel oplossen. Nan nam zich voor die avond de O’s te onderhouden over de rommel in haar auto. Hoewel ze nu al wist dat ze dat vanavond weer vergeten zou zijn.

‘Mevrouw Korteweg, zoals wij nu al vaker met u besproken hebben, is dit plan van u uitsluitend haalbaar wanneer u ten eerste alle bewoners in het gebied mee krijgt en ten tweede een oplossing weet te vinden voor de ontsluitingsweg naar het wooncomplex.’

De onderhandelingen duurden nu al jaren maar Ankie Havekate, de gemeenteamtenaar van Bouw- en Woningtoezicht, bleef Nan hardnekkig met ‘mevrouw’ aanspreken. Een subtiele Twentse manier om disrespect te tonen.

‘Ankie, hoe kan ik nu een ontsluitingsweg aanleggen? De grond tot de ringweg is niet eens van mij.’

Bewust tutoyeerde Nan de ambtenaar. Het was de zoveelste keer dat ze dit argument op tafel gooide. Hoeveel domheid kon een mens verdragen. ‘Bovendien lopen hier nog zoveel brede wegen vanuit de tijd dat de fabrieken nog draaiden, een nieuwe ontsluitingsweg is overbodig.’

Duizenden mensen hadden in de staalfabrieken gewerkt. Een komen en gaan van vrachtwagens had een delta van wegen naar de stadsrand gecreëerd. De staalstad had hierdoor nog nooit opstoppingen in het verkeer gekend. Nan voelde de bekende golf van woede in zich opkomen. Wie was deze vrouw om haar zo te blijven dwars-

bomen. Het was zo onterecht. Jarenlang had ze grote hoeveelheden geld geïnvesteerd in een oud, verlaten fabriekscomplex om het grote gat dat de leegstaande fabriek in het stadje geslagen had nieuw leven in te blazen door de oude hallen zo goed en zo kwaad als het ging op te knappen en een nieuwe bestemming te geven. En het enige wat de gemeenteambtenaar had hoeven doen was controleren of de gemeenteregels niet overtreden werden. Een creatieve oplossing zoeken voor het gebied lag duidelijk niet in de mogelijkheden van de gemeente.

Nan richtte haar blik op de overige drie personen aan tafel. Naast Ankie Havekate zat de zoveelste ambtenaar van de afdeling Milieuzaken waarvan ze moeite had de naam te onthouden.

Tegenover haar zat Oude Wolbers, de vertegenwoordiger van de buurtbewoners die om het fabriekscomplex woonden. En als laatste Wouter Besseling, de joviale wethouder die dit gebied in zijn portefeuille had.

De weerstand tegen het project was bijna tastbaar aanwezig. En bij alle vier om verschillende redenen.

De ambtenaar van de afdeling Milieu zat niet te wachten op al het extra werk dat bestemmingswijziging van het oude complex in zou houden. Maandenlange onderzoeken in het gemeentearchief naar de oude milieurapporten van de failliete fabriek die waarschijnlijk al jaren zoek waren of zelfs nooit bestaan hadden. Dan zouden er opnieuw onderzoeken gedaan moeten worden, historische onderzoeken, interviews met oud-werknemers van de fabriek, grondboringen, analyses en uiteindelijke conclusies. Hij was nog maar een aantal jaren verwijderd van zijn pensioen en wilde die in alle rust doorbrengen. Ongeïnteresseerd keek de man uit het raam en droomde weg van zijn vakantie met zijn camper.

De buurtvertegenwoordiger Bertus Oude Wolbers, die in tegenstelling tot zijn naam de jongste van het groepje was, woonde nog niet zo lang in het gebied bij de fabriek. Hij wist niet veel van de industrie die bijna een eeuw lang het middelgrote stadje had gedomineerd, hij kwam uit een klein Twents gehucht dichtbij de Duitse grens. Een boerengehucht. Hij had een zwaar Twents accent dat hij

maar niet kwijtraakte. De eerste tijd in het middelgrote stadje had hij zich een *'boertje van buut'n'* gevoeld. Dus toen bij de buurtbewonersvergadering een belangenbehartiger nodig was, had hij snel zijn hand opgestoken. Na de eerste onwennige vergadering waarbij hij zijn stem nauwelijks had durven laten horen, was hij geleidelijk aan meer gaan zeggen. Maar vaak alleen maar *'joa, joa'*. Het Twents voor 'ik heb het gehoord en ik ben het er niet mee eens'. Het antwoord bij twijfel.

Wethouder Wouter Besseling schraapte zijn keel voordat hij het woord nam.

'Politiek gezien zou het natuurlijk fantastisch zijn als dit oude terrein eindelijk vol komt te staan met nieuwe appartementen. De kiezers willen graag van die oude rommel af. Het verleden vergeten. Ja, dat zou beslist de beste oplossing zijn.'

De eeuwig aanwezige frustratie, die altijd aanwezige druk in haar hoofd kwam weer opzetten toen ze de wethouder de tekeningen van zich af zag schuiven. Zijn lichaamstaal zei meer dan zijn woorden. De plannen van Nan om in de oude fabriek een wooncomplex te maken, waren voor hem ondenkbaar.

'...Een stuk authenticiteit bewaren in het gebied is essentieel om een spannende leefomgeving te maken. Kijk maar naar Amsterdam, kijk naar Maastricht. Daar zijn genoeg voorbeelden te vinden.'

Ontelbare malen had Nan de afgelopen vier jaren nu al haar pleidooi gehouden. Maar ze voelde dat er iets veranderd was, de gemeente had andere plannen met haar grond. Maar welke? Dat vroeg ze zich al maanden af.

De vastgoedconferentie van die middag had veel belangstellenden getrokken. Het parkeerterrein voor het grote Van der Valk hotel stond vol met middenklassers in de juiste kleuren. Toen ze naar de ingang van het hotel liep, herkende Nan een groepje mannen dat met haar opliep naar de entree. Een accountmanager bij een bank, een adviseur bij een groot advocatenkantoor en een bouwer van middelgrote projecten. Ze gaf haar jas af en nam de badge met haar naam erop in ontvangst. Het geroezemoes uit de grote zaal had bij

de ingang nog een kabbelend achtergrondgeluid geleden, maar toen ze de grote zaal binnenstapte, was de herrie overdonderend. Overal stonden groepen mannen met elkaar te discussiëren. Aarzelend liep ze de zaal in, op zoek naar een neutrale plek om het haar aangeboden glas wijn te drinken. Nog voor ze een redelijk lege statafel had bereikt, werd ze aan haar arm getrokken. Een bekende stem toeterde in haar oren.

‘Ik hoorde dat je vanmorgen overleg had met de gemeente.’

Nan wist dat de opmerking van Jan om een antwoord vroeg, maar als vanouds weigerde iets in haar hem dit te geven. De broer van Pieter was groot. De grootste van het gezin. Een knappe man met golvend donkerbruin haar en een arrogante blik in zijn ogen.

‘Dat jij naar dit soort bijeenkomsten gaat, Jan.’

Ze nam een slok van het glas witte wijn. Een bronstig netwerk-geluid vulde de zaal in het hotel. De wijn schoot haar naar het hoofd. Ze had te snel gedronken. De zee van donkere maatpakken golfde om haar heen.

‘Ach ja, je moet af en toe je gezicht laten zien. En je hoort zo nog eens wat!’

Ogenschijnlijk lette hij niet op de jonge netwerkers die eerbiedig op een afstand wachtten op het moment dat ze een paar woorden met de grote projectontwikkelaar konden wisselen. Nan negeerde zijn laatste opmerking en knikte vriendelijk naar een man die op hen afliep. De oudere bankier gaf haar een kushand, waarna hij zich omdraaide en een fluisterend gesprek met Jan begon.

Nan maakte van de gelegenheid gebruik om met een vaag gompeld excuus weg te lopen. Deze congressen die gebruikt werden om te netwerken wonden maar niet. Het verzamelen van nuttige informatie was een kunst die ze slecht beheerste. Haar houding was te nerveus, te gedreven. De deelnemers aan de bijeenkomst voelden dit aan. En houding was zo belangrijk. Kon ze maar losjes staan, met een glas in haar hand borrelpraat spuien en een kring om je heen creëren. Een veilige kring medestanders.

Ze was te sober gekleurd in een beige mantelpakje, te vrouw, te opvallend. Opgelucht haalde ze adem toen ze een bevriend make-

laar in de menigte ontdekte. Zijn kring opende zich om haar binnen te laten.

‘Ik zag je met je zwager praten. Hoe is het met Jan Veldman? Jaagt hij nog steeds op jouw bezittingen?’

Dit was een onderwerp waar ze absoluut geen zin in had.

‘Tuurlijk, mijn zwager en ik moeten het toch ergens over hebben.’

Het beste was het gezelschap een ander bot toe te gooien om over te strijden. ‘Trouwens ergens op jagen zit hier toch in het bloed?’

Ze was nog geen Tukker tegengekomen die niet van jagen hield. Bij de jaarlijkse Military Fair in Boekelo kwam heel Twente uitgerust in jachtkleding met bijpassende honden gelukkig bijeen. Oeroude tradities en het karakter van de streek waren op dat soort dagen het best waar te nemen.

De groep kon haar poging om van onderwerp te veranderen niet weerstaan, de verhalen over de uitgestrekte jachtgronden van Pieters familie in binnen- en buitenland kwamen uitgebreid aan bod. Er werd hartelijk gelachen om de vele bizarre jachtanekdotes die er over Jan de ronde deden.

Opgelucht haalde Nan adem, het ongeval van Pieter werd niet besproken. Hoewel ze wist dat dit achter haar rug om wel gebeurde, begrepen de congresgangers dat ze dat hier niet konden doen. Niet met haar erbij.

Na een laatste anekdote over haar schoonfamilie verloren de heren interesse in haar en haar zwager. Het gesprek was weer terug bij de vier V's; voetbal, vervoersmiddelen, vrouwen en vakantie. Over de laatste twee kon Nan meepraten, ze wist hoe een leuke vakantie en vrouw eruit hoorden te zien. Maar bij voetbal en auto's haakte ze af. Na een half uur ondoorgroendelijke voetbalpolitiek van FC Twente en superlatieven over de prestaties van nieuwe modellen auto's aangehoord te hebben, wilde ze zich onopvallend uit de voeten maken. Voorzichtig manoeuvreerde ze zich uit de kring. Hierbij botste ze tegen een man die achter haar stond. Automatisch maakte ze haar excuses, maar de man hoorde haar niet. Zo verdiept was hij in zijn gesprek met zijn buurman. Plots bleef

ze staan. Flarden van een gesprek, dat achter haar gevoerd werd, drongen tot haar door.

‘Woningbouw in deze stad? ...In het centrum, dat wordt nog een lastige. Buitengebied? ...Wil niet dat er nog meer groen opgeofferd wordt voor woningen. Haha... trouwens de gemeentegrenzen zijn hier al bereikt.’

Twee mannen met eenzelfde pak, stropdas en overhemd waren geanimeerd met elkaar in gesprek. Ze waren nog jong. Als in een schijngevecht van twee mannetjesherten probeerden ze elkaar van hun superioriteit te overtuigen. Ze gingen zo op in hun spel dat ze Nan niet opmerkten. Voorzichtig schoof ze dichterbij om het gesprek te kunnen volgen.

‘Wat denk jij dan dat ze moeten doen?’ daagde het ene mannetjesdier het andere uit.

‘Binnenstedelijke ontwikkelgebieden zoeken, ongebruikte sportvelden, leegstaande fabriekshallen, nutteloze parken. Alles waar maar op gebouwd kan worden.’

Triomfantelijk wachtte de uitgedaagde man op het antwoord van zijn tegenstander.

‘Onzin, er zijn geen ongebruikte sportvelden of nutteloze parken. Trouwens die oude fabriekshallen slopen, is veel te kostbaar. Want denk je wel niet van de grondvervuiling. Ze kunnen beter al die oude galerijwoningen slopen en daar grondgebonden woningen voor terug bouwen. Leveren veel meer op.’

‘Nee, die coöperatiewoningbouwgebieden zijn gebouwd om dood te gaan. Zou jij daar een woning kopen? Gaan ze het gebied opleuken met een breed schooltje of een Turkse buurtsuper. En daar geloof jij nog in?’

De blonde man lachte luid, alsof hij zijn tegenstander op een enorme fout had betrapt.

‘Nou, ze zullen toch wat moeten.’

De twee mannen zwegen even terwijl ze gretig van hun bier dronken.

‘Die oude fabriekshallen worden nu toch nuttig gebruikt?’ hervatte een van de twee.

‘Ja, maar voor hoe lang? Ooit zal die boel toch gesaneerd moeten worden. Trouwens die oude meuk ligt voorlopig wel op de mooiste plek. Mooi centraal in de stad, dichtbij het station.’

De mannen draaiden zich nu om en keken Nan recht aan. Maar ze herkenden haar niet als de eigenaresse van het voormalige fabriekscomplex. Even werd het vrouwtjesdier geregistreerd, maar waarschijnlijk te oud bevonden. Hun blikken gleden langs haar heen naar de mensenmenigte.

‘Wat wil je ook? De stad is praktisch om die fabrieken heen gebouwd! Maar ja, wat mag zoiets kosten?’

Het was haar niet opgevallen maar de deuren van de theaterzaal waren inmiddels geopend. Om zich heen hoorde ze opgewonden geroezemoes. De opkomst voor het congres die middag was groot door deze lezing. Gehouden door Bastiaan van Heuvelen Voortvliet, de eigenaar van CoVast, een van de grootste projectontwikkelaars van het land. Nan was net als alle andere aanwezigen benieuwd naar zijn lezing. Wat zou hij kunnen vertellen over de kansen voor Twente? Langzaam bewogen ze richting de deuren van de theaterzaal. De jonge mannen voor haar gingen verder met hun baltspel. Sloopkosten, bouwvolumes, bruto vierkantemeterprijzen en saneringskosten hielden hen bezig totdat ze de ingang bereikten. Geruisloos liep Nan achter hen aan en volgde de discussie.

‘Het blijft gokken. Maar ja, de gemeente staat hier heel anders in. Het zou mij niet verbazen...’ De rest kon ze niet verstaan. In de zaal begon men zich te verdringen om een goede plaats te vinden. Ze werd meegevoerd door de maalstroom van mensen, maar de woorden van de twee mannen lieten haar niet los. Het bloed steeg naar haar hoofd, alles om haar heen werd wazig. De stemmenzee nog een vaag gezoem in haar hoofd. Opeens had ze geen zin meer in deze bijeenkomst. Ze draaide zich om en liep met grote passen naar de draaideur. Verbluft keek een van de dames van de organisatie toe hoe de elegante vrouw in het beige mantelpakje haar badge op de tafel gooide en het hotel uit liep.